

Zoete geurders in kwade reuk?

Jan Belder,

Laboratorium voor Plantensystematiek en geografie en Botanische Tuinen der Landbouwhogeschool, Wageningen

Het is alweer enige tijd geleden dat in Wageningen de 38e Dendrologendag gehouden werd, gewijd aan het zo omvangrijke geslacht Rosa. U hebt reeds een bescheiden indruk kunnen krijgen van hetgeen op deze dag te berde werd gebracht in het artikel „Botanische rozen: welke zijn bruikbaar?” in Tuin & Landschap 1980, nummer 23.

Alvorens een uiteenzetting te leveren moet mij nog een drukkende last van het hart. Ik verzeker u dat het niet in het minst mijn bedoeling is tweestrijd te zaaien in rozentelend Nederland. Ik ben niet de reïncarnatie van Eris, de godin der Twist. Geen twistappel zal dan ook door mij achteloos worden geworpen, daar waar Brabantse en Limburgse rozenkwekers elkaar ontmoeten. Vrees dus niet voor een Trojaanse oorlog, die zich af zou spelen lang de oevers van de rustig stromende maar nog immer te zoute Maas.

Vergelijking niet relevant

Botanische rozen zijn vooral geschikt in grotere parken, in loofhoutsingels, juist daar waar omwille van het landschap sierheesters, als Forsythia en dergelijke, ongewenst moeten worden geacht. Juist nu we allerwege zwaaien met blazoenen, in welker top het behoud van het streekeigene staat geschreven, mag de deur voor botanische rozen geacht worden wijd open te staan. Teehybriden (de h laat ik moedwillig weg, bedoelde rozen hebben niets met thee te maken), Floribunda's en Polyantha's spelen in het stedelijk groen een eigen rol, ze geven geprononceerde kleurgroepen in het plantsoen: een kleurenarsenaal op 's plantsoenmeesters palet. En dat is zonder meer fijn! Er zijn zulke schitterende, overrompelende kleuren in deze sortimenten, dat we dergelijke verrassende overvallen slechts met vreugde kunnen ondergaan. U hebt het al gevoeld, enige vergelijking tussen beide groepen, te

weten de botanische rozen en hun familieleden, ondergebracht in Teehybriden, Floribunda's en Polyantha's, is niet relevant. Beide groepen hebben een eigen aard, een eigen identiteit en dus ook eigen gebruiksmogelijkheden. U vergelijkt een politicus toch zeker ook niet met, laat ik zeggen, Toon Hermans, omdat bieden met een omhaal van woorden iets proberen te zeggen waar de gemiddelde luisteraar enkele minuten voor nodig heeft?

Sortiment

Ik wil u daarom hier slechts een selectie uit het assortiment botanische rozen geven.

Rosa X harisonii 'Vorbergii' heeft vrij grote, roomwitte bloemen, die omstreeks mei-juni verschijnen. Deze cultivar kan goed worden gebruikt in strookbeplanting. De struiken worden niet hoog, zodat ze zonder enig bezwaar op de voorgrond mogen treden.

Rosa hugonis is geen onbekende soort; het is een vroeg bloeiende struik, die ongeveer 1.50 meter hoog wordt. In combinatie met andere heesters is dit een aardige plantsoenplant.

De Penzance-hybriden ('Amy Robsart', en dergelijke) en de cultivars uit de zogenoemde „Frühlingsreeks”, zoals 'Frühlingsanfang', 'Frühlingsmorgen', 'Frühlingsduft' en vult u maar aan, zijn duidelijk overleefd. Er zijn zeer goede vervangers voor deze rozen. Wie plant bij voorbeeld Rosa 'Bourgogne'?

Rosa sericea var. **sericea** f. **pteracantha** (syn. **Rosa omeiensis** 'Pteracantha') is een bekende roos. De takken zijn intensief bezet met grote, platte stekels, die aanvankelijk helderrood zijn. De bloei-periode valt vroeg. De kleine bottels worden nog gedurende de zomer afgeworpen. Een sierlijke struik, die in combinatie met bij voorbeeld bodembedekkende Cotoneasters hoge ogen gooit.

Rosa canina en roodbloeiende hybride 'Kiese' zijn bruikbaar in het bosplantsoen.

Rosa carolina, **Rosa virginiana**, **Rosa X rugotida** en **Rosa x mariae-graebnerae** zijn laagblijvende rozen, die uitermate geschikt zijn voor bermen, op taluds en als strookbeplanting. De planten maken allen rijkelijk worteluitlopers.

Rosa X rugotida dient één maal per 2 à 3 jaar gesnoeid te worden. Er zijn hoveniers die deze roos met de maai balk te lijf gaan! De cultivar 'Dart's Defender' heeft paarsrode bloemen, die weinig gevuld zijn. Deze selectie kan evenals de hybride zelf, goed door middel van winterstek en wortelstek vermeerderd worden.

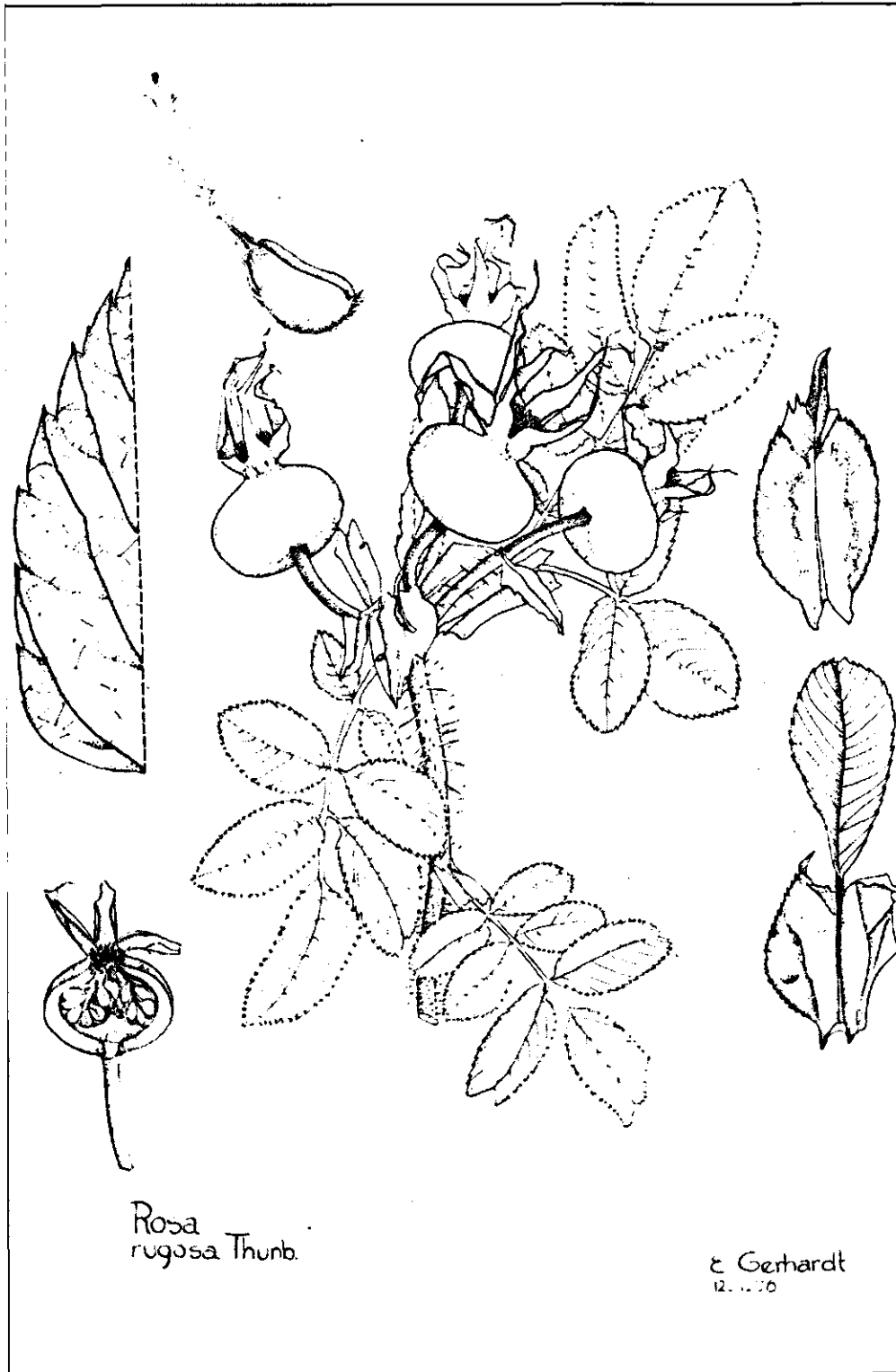
Rosa virginiana 'Harvest song' wordt op dezelfde wijze vermenigvuldigd. Deze selectie onderscheidt zich van de soort door een compactere groeiwijze, lilarose bloemen en een grotere bottelproductie. Evenals de soort zelf is 'Harvest Song' uitstekend bruikbaar op taluds en als strookbeplanting. Ook valt aan deze plant te denken, daar waar een niet formeel haag moet worden gemaakt. **Rosa nitida** is genoegzaam bekend. Deze Amerikaanse soort is uitermate geschikt voor het maken van lage hagen. Voor bermbeplanting is **Rosa nitida** niet aan te raden, vanwege zijn gevoeligheid voor pekel.

Rosa blanda is een opgaande heester, die na enkele jaren reeds een hoogte bereikt van 2.00 meter. Het dieprode hout is nagenoeg ongestekeld. Vooral in de winter lijkt deze soort, van een afstand gezien, sterk op **Cornus alba** 'Sibirica'. Ook **Rosa blanda** kan goed vermeerderd worden door middel van winterstek.

Rosa moyesii is sterke groeier en, mits op eigen wortel of op een goede onderstam, bruikbaar in bij voorbeeld heestergroepen. Deze soort, bij voorkeur op eigen wortel zou zeer beslist een aanwinst in onze plantsoenen zijn. **Rosa moyesii** 'Geranium' heeft scharlaken bloemen; de cultivar 'Fargesii' heeft donkerroze bloemen. Genoemde cultivars hebben evenals de soort, grote rode, flesvormige bottels, die een sieraad aan de plant zijn.

Rosa multibracteata is ook een soort die helaas vaak aangetroffen wordt in de welbekende afdeling: „Onbekend maakt onbemind”. Voor mij een reden temeer toch even uitvoeriger te moeten zijn. **Rosa multibracteata** is een forse struik, die zeker 2.50 tot 3.00 meter hoog wordt. De rose bloemen verschijnen in juni-juli in zware tuilen. De kleine peer-vormige bottels verschijnen in de herfst, ze zijn oranje-rood van kleur en blijven lang aan de plant hangen. De bladeren blijven tot oktober, ja vaak zelfs tot in november aan de struik. Het is mij dan ook beslist een raadsel waarom deze fraaie, gezonde roos niet wordt aangeplant in onder andere onze vaderlandse plantsoenen. O ja, er zijn enkele bekende kwekers die u misschien al aan planten van **Rosa multibracteata** zouden kunnen helpen!

Rosa rugosa is bruikbaar in strook- en bermbeplanting. Het is een sterke roos die wel tegen een stootje kan, tegen wel twee ook! Nevens de zo bekende **Rosa rugosa** worden er nog enkele hybriden en cultivars geteeld, van welke 'Pink Grootendorst' en 'F. J. Grootendorst' de bekendste zijn. De cultivar 'Hansa' heeft paarse bloemen, 'Schneezwerg', een

Rosa rugosa zoals die weergegeven is door E. Gerhardt

laagblijvende cultivar scoort bij mij een onvoldoende. Rosa rugosa is weinig gevoelig voor meeldauw.

Rosa woodsii var. **fendleri** produceert in grote massa bottels en is alleen daardoor een aardige soort.

Rosa X jacksonii 'Max Graf', ook geen onbekende, is vooral op taluds en in strookbeplanting bruikbaar. Wordt hij te dicht geplant, dan hopen de takken zich op en wordt de aanplant al ras hoger dan wenselijk is. Er zijn plaatsen waar men

klaagt over sterroetdauw in 'Max Graf'; het gaat hier dan wel over planten die geoculeerd zijn op Rosa multiflora.

Rosa X paulii scoort weer een onvoldoende. Op oudere leeftijd worden struiken ongewenst hoog — ze bereiken zeker een hoogte van 1.50 tot 2.00 meter — en zijn dan binnenin kaal. Gevolg van het laatste: zaailingen van bomen en struiken vestigen zich in het hart van de plant, zich beschermd wetend voor des hoveniers wapentuig achter een overvloed van groen prikkeldraad. Vol leedvermaak slaan ze alle dappere pogingen van de plichtsgetrouwen gade, die, in Doornroosjes vorstelijke bevrijder hun voorbeeld ziend, hen met geweld van het onderaardse zouden willen verwijderen. Maar ja... dat prikkeldraad...! — Rosa X paulii — is niet altijd vrij van roest.

De donkerrose bloeiende cultivar 'Rosea' is sinds kort weer in cultuur in Nederland. Wie toch Rosa X paulii aanschaff, plante niet te dicht!

Snoeien

Rozen die op éénjarig hout bloeien, zoals Rosa X rugotida, Rosa nitida en verschillende Rosa rugosa-hybriden, kunnen beter na de bloei gesnoeid worden. Er wordt zo kort mogelijk gesnoeid. Persoonlijk ben ik geen voorstander van de veelvuldig toegepaste methode takken tot de helft of één derde van hun lengte terug te snoeien. Wanneer diep wordt teruggesneden ontwikkelen zich één of enkele krachtig groeiende scheuten vanuit het hart der plant.

Struiken die op tweejarig hout bloeien moeten open worden gehouden. Na 3 à 4 jaren wordt vooral het oud hout verwijderd. Het éénjarige hout blijft natuurlijk zo veel mogelijk gespaard. In de praktijk snoeit men deze rozen vaak al gedurende de winter.

Totslot

Planten op eigen wortel hebben mijn voorkeur. Deze zijn doorgaans krachtiger, hebben veelal een langere levensduur en zijn goedkoper in het onderhoud, omdat géén wildopslag verwijderd moet worden. Voor aankoop van planten op eigen wortel zal echter wel iets dieper in de buidel moeten worden getast (en men tast vaak al zo diep).

In enkele gevallen zijn planten op een onderstam kwalitatief beter dan struiken op eigen wortel. Rosa hugonis is één voorbeeld.

Voor uitgebreide informatie over botanische rozen staat veel literatuur tot uw beschikking.